

LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCINIS TEISMAS

SPRENDIMAS

DĖL PAREIŠKĖJO LIETUVOS VYRIAUSIOJO ADMINISTRACINIO TEISMO PRAŠYMO IŠTIRTI LIETUVOS RESPUBLIKOS PAREIGŪNŲ IR KARIŲ VALSTYBINIŲ PENSIJŲ ĮSTATYMO 7 IR 11 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO NUOSTATOS ATITIKTĮ LIETUVOS RESPUBLIKOS KONSTITUCIJAI GRAŽINIMO

2015 m. birželio 12 d. Nr. KT18-S7/2015

Vilnius

Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas, susidedantis iš Konstitucinio Teismo teisėjų Elvyros Baltutytės, Vytauto Greičiaus, Danutės Jočienės, Prano Kuonio, Gedimino Mesonio, Vyto Miliaus, Egidijaus Šileikio, Algirdo Taminsko, Dainiaus Žalimo,
sekretoriaujant Daivai Pitrėnaitei,

Konstitucinio Teismo tvarkomajame posėdyje apsvarstė pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymą Nr. 1B-10/2015.

Konstitucinis Teismas

nustatė:

1. Konstituciniame Teisme gautas Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas „iširti, ar 2009 m. balandžio 23 d. Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XI-229 3 straipsnio 2 dalis tiek, kiek joje nenustatyta galimybė pareigūnams ir kariams, atleistiems iš vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjimų departamento ar jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių, muitinės sistemos (dirbusiems muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikusiems operatyvinę veiklą ir (arba) ikiteisminį tyrimą) iki šio įstatymo įsigaliojimo 2009 m. gegužės 1 d., gauti už tarnybą pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, kuri būtų apskaičiuota pagal pareigūno ar kario nurodytą paeiliui išstarnautų 5 tarnybos metų palankiausių nuosekliai einančių dvylikos mėnesių jam nustatyto darbo užmokesčio vidurkį, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 52 straipsniui ir konstituciniam

teisinės valstybės principui“.

2. Pareiškėjas į Konstitucinį Teismą dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai kreipėsi sustabdęs administracinės bylos nagrinėjimą. Toje byloje kilo klausimas, ar 2003 m. gegužės 20 d. paskirta ir mokama pareigūnų ir karių valstybinė pensija neturėtų būtų perskaičiuota pagal vėliau, t. y. 2009 m. gegužės 1 d., įsigaliojusį teisinį reguliavimą.

Konstitucinis Teismas

konstatuoja:

1. Pareiškėjas prašo ištirti Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. balandžio 23 d. ir įsigaliojusio 2009 m. gegužės 1 d. (toliau – ir Pakeitimo įstatymas), 3 straipsnio 2 dalies tiek, kiek nurodyta, atitiktį Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui.

2. Lietuvos Respublikos vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos ir prokuratūros pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo, priimto 1994 m. gruodžio 13 d. ir nuo 2007 m. sausio 19 d. vadinamo Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymu, 7 straipsnyje „Pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą dydis“ *inter alia* buvo (yra) nustatyta:

– „Pareigūnų ir karių valstybinė pensija už tarnybą apskaičiuojama ir mokama pagal pensijos mokėjimo mėnesį galiojantį pareigūnų arba karių darbo užmokestį už tas pareigas, kurias išeidamas iš tarnybos turėjo pareigūnas ar karys“ (7 straipsnis (1994 m. gruodžio 13 d. redakcija);

– „Pareigūnų ir karių valstybinė pensija už tarnybą skiriama pagal paskutinio mėnesio, kurį pareigūnas ar karys nustoja eiti pareigas, jam nustatytą darbo užmokestį“ (7 straipsnis (2004 m. liepos 13 d. redakcija), 7 straipsnio 1 dalis (2005 m. gegužės 19 d. redakcija);

– „Pareigūnų ir karių valstybinė pensija už tarnybą skiriama pagal pareigūno ar kario nurodytų paeiliui ištarnautų 5 tarnybos metų palankiausių nuosekliai einančių dvylikos mėnesių jam nustatyto darbo užmokesčio vidurkį“ (7 straipsnio 1 dalis (2009 m. balandžio 23 d., 2012 m. spalio 2 d. redakcijos).

Pakeitimo įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nustatyta, kad Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalis (2009 m. balandžio 23 d. redakcija), pagal kurią pareigūnų ir karių valstybinė pensija už tarnybą skiriama pagal pareigūno ar kario nurodytų paeiliui ištarnautų 5 tarnybos metų palankiausių nuosekliai einančių dvylikos mėnesių jam nustatyto darbo užmokesčio vidurkį, taikoma pareigūnams ir kariams, atleistiems iš tarnybos po šio įstatymo įsigaliojimo, o pareiškėjo ginčijamoje 3 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad pareigūnams ir kariams, atleistiems iš tarnybos iki šio įstatymo įsigaliojimo, pareigūnų ir karių valstybinės pensijos už tarnybą skiriamos pagal paskutinio mėnesio, kurį pareigūnas ar karys nustoja eiti pareigas, jam

nustatytą darbo užmokestį, – taigi ne pagal 2009 m. balandžio 23 d. redakcijos Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 straipsnio 1 dalyje įtvirtintą teisinį reguliavimą.

Paminėtina, kad Pakeitimo įstatyme įtvirtintu teisiniu reguliavimu, kaip matyti iš jo projekto aiškinamojo rašto, siekta *inter alia* paskatinti pareigūnus, turinčius didesnę stažą, nepalikti tarnybos mažėjant jų darbo užmokesčiui.

3. Pagal Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punktą teismo nutartyje, kuria kreipiamasi į Konstitucinį Teismą, turi būti nurodyti teismo nuomonės dėl teisės akto prieštaravimo Konstitucijai teisiniai argumentai.

Konstitucinis Teismas yra ne kartą konstatavęs, kad pareiškėjo pozicija dėl teisės akto (jo dalies) atitikties Konstitucijai pagal normų turinį ir (arba) reguliavimo apimtį turi būti nurodyta aiškiai, nedviprasmiškai, prašyme turi būti išdėstyti argumentai ir motyvai, pagrindžiantys pareiškėjo abejonę, kad teisės aktas (jo dalis) prieštarauja Konstitucijai (*inter alia* Konstitucinio Teismo 2006 m. kovo 29 d., 2010 m. kovo 19 d., 2013 m. sausio 8 d., 2014 m. rugpjūčio 28 d. sprendimai). Konstitucinis Teismas taip pat yra ne kartą konstatavęs, jog iš Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punkto kyla reikalavimas, kad teismai, argumentuodami savo prašyme pateiktą nuomonę dėl įstatymo ar kito teisės akto (jo dalies) prieštaravimo Konstitucijai, neapsiribotų vien bendro pobūdžio samprotavimais ar teiginiais, taip pat tuo, kad įstatymas ar kitas teisės aktas (jo dalis), jų manymu, prieštarauja Konstitucijai, bet privalo aiškiai nurodyti, kurie ginčijami teisės aktų straipsniai (jų dalys, punktai) ir kokia apimtimi, jų nuomone, prieštarauja Konstitucijai, o savo poziciją dėl kiekvienos ginčijamos teisės akto (jo dalies) nuostatos atitikties Konstitucijai turi pagrįsti aiškiai suformuluotais teisiniais argumentais (*inter alia* 2005 m. gruodžio 12 d. nutarimas, 2007 m. rugsėjo 12 d., 2008 m. spalio 14 d., 2015 m. balandžio 7 d. sprendimai).

4. Pareiškėjas teigia, kad pareigūnai, kurie atleisti iš tarnybos iki 2009 m. gegužės 1 d. ir po šios datos, nesiskiria nei tarnybos, už kurią skiriama pareigūno pensija, nei teisinės padėties požiūriu, o skiriasi tik jų atleidimo iš tarnybos laikas, bet tai nėra tokio pobūdžio ir tokios apimties skirtumas, kuriuo būtų galima objektyviai pateisinti tokį nevienodą pareigūnų traktavimą. Be to, pareiškėjo teigimu, Pakeitimo įstatymas buvo priimtas atsižvelgiant į 2009 metais laikinai susidariusią sunkią ekonominę padėtį ir laikiną vidaus tarnybos pareigūnų darbo užmokesčio sumažinimą dėl ekonomikos krizės, o ne dėl to, kad buvo iš esmės peržiūrėta pareigūnų ir karių darbo apmokėjimo tvarka ir buvo sumažinti atlyginimai.

5. Pažymėtina, kad pareiškėjas, siekdamas pagrįsti savo abejonę dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijai, nepateikė teisinių argumentų, kurie pagrįstų iš Konstitucijos kylančią įstatymo leidėjo pareigą nustatyti, kad pakeistas valstybinių pensijų teisinis reguliavimas

būtų taikomas ir asmenims, kuriems valstybinės pensijos buvo paskirtos pagal ankstesnį teisinį reguliavimą.

5.1. Pareiškėjas savo prašyme pacitavo kai kurias Konstitucinio Teismo nutarimų nuostatas, susijusias su valstybinių pensijų nustatymu, bet neanalizavo, kaip ginčijamo teisinio reguliavimo kontekste turėtų būti vertinamos šios nuostatos, *inter alia*, kad:

- valstybinių pensijų ypatumai leidžia įstatymų leidėjui, atsižvelgiant į visas reikšmingas aplinkybes ir paisant Konstitucijos normų bei principų, nustatyti atitinkamas šių pensijų skyrimo sąlygas; įstatymų leidėjo diskrecija nustatant valstybinių pensijų skyrimą yra platesnė nei reglamentuojant kitas pensijas, jų skyrimo sąlygos gali būti labai įvairios ir priklausyti *inter alia* nuo tarnybos ypatumų, ekonominių valstybės išgalių (*inter alia* 2008 m. gruodžio 24 d., 2012 m. vasario 6 d., 2015 m. gegužės 6 d., 2015 m. gegužės 14 d. nutarimai);

- atsižvelgiant į įstatymų leidėjo ketinimus išlaikyti aukštos kvalifikacijos specialistus muitinės sistemoje, įstatymo pataisos, kuriomis nustatyta teisė gauti pareigūnų ir karių valstybinę pensiją muitinės sistemoje tam tikras pareigas ėjusiems pareigūnams, buvo skirtos pareigūnams, ėjusiems muitinės sistemoje tam tikras pareigas šių įstatymo pataisų įsigaliojimo dieną ir (arba) vėliau, ir šiuo aspektu tokie pareigūnai skiriasi nuo muitinės sistemoje anksčiau dirbusių asmenų, kurie iš tarnybos išėjo iki minėtų įstatymo pataisų įsigaliojimo (2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas);

- paisydamas Konstitucijos, *inter alia* jos 29 straipsnio 1 dalyje įtvirtinto asmenų lygiateisiškumo principo, įstatymų leidėjas turi plačią diskreciją nustatydamas tarnybos laiko, būtino pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, apskaičiavimo, taip pat kitų laikotarpių prilyginimo šiam laikui teisinį reguliavimą: atsižvelgdamas į reikšmingas aplinkybes, kaip antai į egzistuojantį konstituciškai pagrįstą tikslą tam tikru valstybei reikšmingu laikotarpiu užtikrinti tam tikras specifines funkcijas vykdančių statutinių valstybės institucijų veiklą *inter alia* skatinant atitinkamos kvalifikacijos asmenis stoti į tarnybą šiose institucijose, jis, be kita ko, gali nustatyti ir tam tikrų ypatumų turintį tokių atskirų statutinių valstybės institucijų pareigūnų tarnybos laiko, būtino pareigūnų ir karių valstybinei pensijai skirti, apskaičiavimo teisinį reguliavimą (2015 m. gegužės 6 d. nutarimas).

5.2. Pareiškėjas neatsižvelgė į jo prašymo kontekste ypač svarbias, su valstybinių pensijų už tam tikrą tarnybą Lietuvos valstybei skyrimu susijusias oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, *inter alia* kad įstatymų leidėjas, naudodamasis savo diskrecija, gali pasirinkti, nustatyti ar nenustatyti, kad tam tikras pareigas ėjusiems pareigūnams būtų skiriama pareigūnų ir karių valstybinė pensija, taip pat kokiomis sąlygomis ši pensija skiriama; įstatymų leidėjas, nustatydamas pareigūnų ir karių valstybinių pensijų skyrimą tam tikrai pareigūnų ir karių kategorijai, gali, tačiau neprivalo nustatyti, kad šios pensijos bus skiriamos ir anksčiau atitinkamoje tarnyboje dirbusiems,

bet po įstatymo, kuriuo tam tikrai pareigūnų ir karių kategorijai nustatoma pareigūnų ir karių valstybinė pensija, įsigaliojimo nebedirbantiems asmenims (2008 m. gruodžio 24 d. nutarimas).

5.3. Apibendrinant pažymėtina, kad prašyme pateiktais teiginiais teisiškai nepagrindžiama pareiškėjo pozicija, kad įstatymų leidėjas pagal Konstituciją turėtų nustatyti vienodas visų pareigūnų ir karių, nepaisant skirtingos jų atleidimo iš tarnybos datos, valstybinių pensijų skyrimo ir mokėjimo sąlygas. Prašyme nepateikta teisinių argumentų, kodėl įstatymų leidėjas, turėdamas ir įgyvendindamas savo plačią diskreciją nustatyti pareigūnų ir karių valstybines pensijas, negali nustatyti, kad pareigūnų ir karių valstybines pensijas reguliuojančio įstatymo pakeitimai būtų taikomi tik pareigūnams ir kariams, atleistiems iš tarnybos po šio įstatymo įsigaliojimo.

6. Pareiškėjas savo prašyme taip pat nurodė, kad Konstitucinis Teismas 2013 m. liepos 1 d. nutarimu teisinį reguliavimą, pagal kurį, atsižvelgiant į laikinai susidariusią sunkią ekonominę padėtį, 2009 metais buvo neproporcingai sumažinti valstybės tarnautojų atlyginimai, pripažino prieštaraujančiu Konstitucijai. Tačiau prašyme nepateikta argumentų, kuriais būtų paaiškintas ginčijamo teisinio reguliavimo, susijusio su pareigūnų ir karių valstybinių pensijų apskaičiavimo tvarkos pakeitimu, santykis su minėtu Konstitucinio Teismo nutarimu.

7. Pareiškėjas pacitavo kai kurias oficialiosios konstitucinės doktrinos nuostatas, atskleidžiančias konstitucinio teisinės valstybės principo turinį, be kita ko, kad, kai Konstitucijai neprieštaraujančiu įstatymu nustatyta pensija yra paskirta ir mokama, ji turi būti mokama ir toliau, tačiau jų neįvertino ir nepagrindė, kaip, jo nuomone, ginčijamu teisiniu reguliavimu pažeidžiami iš šio principo kylantys reikalavimai, *inter alia* įgytų teisių ir teisėtų lūkesčių apsaugos imperatyvas.

8. Atsižvelgiant į išdėstytas aplinkybes, konstatuotina, kad pareiškėjas nepateikė teisinių argumentų, kuriais pagrįstų savo abejonę dėl ginčijamo teisinio reguliavimo atitikties Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui. Taigi pareiškėjo Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo prašymas ištirti Pakeitimo įstatymo 3 straipsnio 2 dalies tiek, kiek nurodyta, atitiktį Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės valstybės principui neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnio 2 dalies 5 punkto reikalavimų.

Jeigu prašymas (jo dalis) neatitinka Konstitucinio Teismo įstatymo 67 straipsnyje nustatytų reikalavimų, pagal Konstitucinio Teismo įstatymo 70 straipsnį jis yra grąžinamas pareiškėjui. Prašymo grąžinimas neatima teisės kreiptis į Konstitucinį Teismą bendra tvarka, kai bus pašalinti trūkumai.

9. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, darytina išvada, kad yra pagrindas grąžinti pareiškėjui Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui prašymą ištirti Pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo, priimto 2009 m. balandžio 23 d., 3 straipsnio 2 dalies tiek, kiek nurodyta, atitiktį Konstitucijos 29, 52 straipsniams, konstituciniam teisinės

valstybės principui.

Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Konstitucinio Teismo įstatymo 22 straipsnio 3, 4 dalimis, 25 straipsnio 2 dalimi, 28 straipsniu, 67 straipsnio 2 dalies 5 punktu, 70 straipsniu, Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas

nusprendžia:

Grąžinti pareiškėjui Lietuvos vyriausiajam administraciniam teismui prašymą „ištirti, ar 2009 m. balandžio 23 d. Lietuvos Respublikos pareigūnų ir karių valstybinių pensijų įstatymo 7 ir 11 straipsnių pakeitimo įstatymo Nr. XI-229 3 straipsnio 2 dalis tiek, kiek joje nenustatyta galimybė pareigūnams ir kariams, atleistiems iš vidaus reikalų, valstybės saugumo, krašto apsaugos, prokuratūros sistemų, Specialiųjų tyrimų tarnybos, Kalėjimų departamento ar jam pavaldžių įstaigų ir valstybės įmonių, muitinės sistemos (dirbusiems muitinės mobiliosiose grupėse ar muitinės postuose arba atlikusiems operatyvinę veiklą ir (arba) ikiteisminį tyrimą) iki šio įstatymo įsigaliojimo 2009 m. gegužės 1 d., gauti už tarnybą pareigūnų ir karių valstybinę pensiją, kuri būtų apskaičiuota pagal pareigūno ar kario nurodytą paeiliui išstarnautų 5 tarnybos metų palankiausių nuosekliai einančių dvylikos mėnesių jam nustatyto darbo užmokesčio vidurkį, neprieštarauja Lietuvos Respublikos Konstitucijos 29 straipsniui, 52 straipsniui ir konstituciniam teisinės valstybės principui“.

Šis Konstitucinio Teismo sprendimas yra galutinis ir neskundžiamas.

Konstitucinio Teismo teisėjai

Elvyra Baltutytė

Vytautas Greičius

Danutė Jočienė

Pranas Kuconis

Gediminas Mesonis

Vytas Milius

Egidijus Šileikis

Algirdas Taminskas

Dainius Žalimas